

Flere av landene i Eurosonen er i dyp økonomisk krise. Men hva betyr pengekrisen for EUs videre fremtid?

Trenger sterkere EU-styring

KRONIKK

Erik Oddvar Eriksen,
professor i statsvitenskap
og senterleder ved ARENA

Et robust resultat i forskningen om den europeiske integrasjonsprosessen er at enhver krise i samarbeidet har ført til dypere integrasjon. Det har ført til institusjonsoppbygging og mer kompetanse til EU-organene. Alt fra krig og krigserfaringer, til miljøproblemer, flyktninger og internasjonal terrorisme, har ført til maktforskning i Brussel.

Derfor har mange vært raskt ute og sagt at også denne krisen vil føre til mer integrasjon, ikke desintegrasjon. Hvordan vet en det? Like lite som historien har noe endelig mål, har det europeiske integrasjonsprosjektet et innebygget telos; noe innebygget endelig mål.

Problemet med myk makt

Er det likevel noe med krisen i eurosonen som peker mot dypere integrasjon? Først og fremst er det en strukturell ubalanse i eurosonen som bare kan avhjelpest ved å gi EU-institusjonene mer makt.

Stabilitets- og vekstpakten innebærer at statsgjelden ikke skal overstige 60 % av bruttonasjonalprodukt og budsjettunderskuddet ikke skal være mer enn 3 % av BNP. Dette har vist seg vanskelig å overholde, ikke bare av de senere tids gjeldsoffer som Hellas og Portugal, men også av land som Tyskland tidligere. Problemet viser at det regimet som var på plass ikke var effektivt. EU hadde ikke makt til å sanksjonere dem som brøt pakten. Dette viser problemet med såkalt «governance» – myk makt – i Europa.

En valutaunion kan ikke fungere uten nødvendig fiskal konvergens eller integrasjon. Det vil si landene må føre en ganske lik økonomisk politikk.

EU mangler ressurser

Problemet er videre at ved å fastlegge vekselraten og delegere pengepolitikken (rentefastsettelsen) til den Europeiske Sentralbanken (ESB) har EU fratatt nasjonale regjeringer to av virkemidlene til å stimulere økonomiene og skape vekst. Medlemsstatenes manøvreringsrom er svekket, og krisen viser at EU ikke har verktøy til å kompensere denne mangelen. EU har skapt et indre marked og en felles valuta, men har ikke fått kompetanse til å skattlegge og føre en økonomisk politikk. Dette er fortsatt statenes domene.

I det lange løp er det klart at det er vanskelig å se hvordan det monetære samarbeidet kan fortsette uten et finansdepartement. EU mangler ressurser til å balansere de negative konsekvensene av markedsøkonomien. Økonomisk integrasjon er kjernen i den

politiske integrasjonen, men EU mangler en fiskal kompetanse. En europeisk (om) fordelingspolitikk av betydning er i dag ikke mulig.

Skylder på spekulanter

Hva har så EU gjort utover å skyldes på spekulanter og kreve mer budsjett disiplin? De har som kjent kommet opp med en krisepakke på rundt 440 milliarder euro. Det medlemsstatene som stiller pengene til disposisjon, mens Kommisjonen samordner. Og det er IMF som kontrollerer at betingelsene er oppfylt.

Den Europeiske sentralbanken har fått lov til å investere 16 milliarder euro i risikable statsobligasjoner. Det har også kommet krav om EU-godkjenning av medlemsstatenes budsjetter før de nasjonale parlamenter vedtar dem. Det er enighet om såkalte «metodologiske besøk» som innebærer at EU byråkrater kan intervensere om de mistenker at statistisk informasjon og data er feil i budsjetteringsprosessen. Det er i dette vi ser kimen til en ny omdreining i integrasjonsspiralen.

Den tidligere Kommisjonspresidenten, Roman Prodi, ser den koordinerte aksjonen mellom Eurosonen-

landene, Kommisjonen og ECB som et steg i retning av en fiskal union.

Sparker beina under banken

Videre krever Sarkozy at EU må få kompetanse til regulerer finansmarkedet og kredittreguleringsbyråene. Det tyske lederskapet vil at Europa skal gjøre noe på egen hånd om ikke G20 nå i juni blir enige om en global skatt på finanstransaksjoner.

Hva er så problemet? Euroen er utsatt, men en søreuropeisk kollaps vil ikke gjøre ende på verken Hellas, Portugal eller Spania, og vil heller ikke i seg selv føre disse landene ut av eurosonen. Problemet er heller at sammenbruddet i statsfinansene i realiteten vil sparke beina under flere europeiske banker siden disse er långiverne.

Et gresk kollaps vil ikke i seg selv undergrave stabiliteten i Eurosonen. Problemet oppstår med nasjonale aksjoner for å redde sine banker. Det vil kunne ødelegge forutsetningene for den økonomiske integrasjonen. Dette vil også kunne ramme den Europeiske unionen som sådan. For å redde nasjonalbanker måtte de fire økonomiske frihetene avskaffes. Det er den frie flyten av varer, tjenester, kapital og mennesker som blir rammet. Dermed kan en se slutten på det indre marked. Så en står overfor to muligheter: enten kollaps eller videre integrasjon.

Krisen viser imidlertid til fulle hvor sammenvevde økonomiene er, hvordan alle er avhengige av alle. En EU-kollaps ville føre til endringer i Europa av nesten revolusjonære proporsjoner. Statene

FLAGGER: Den økonomiske krisen i Sør-Europa viser hvor sammenvevde økonomiene er. En EU-kollaps ville føre til endringer i Europa av nesten revolusjonære proporsjoner, skriver Erik Oddvar Eriksen.

FOTO: COLOURBOX

fakta

Eurosonen

■ Eurosonen (også kalt eurosysteget, euroland eller euroområdet) er et fellesnavn for de land i Europa som har dannet en valutaunion og dermed innført euroen som valuta. Den europeiske sentralbanken er ansvarlig for pengepolitikken i eurosonen.

■ Eurosonen utgjør i dag en av verdens største økonomier, avhengig av hvordan kursen står mellom den amerikanske dollaren og euroen.

er så innvevd i hverandre, økonomisk, rettslig og administrativt, at medlemsstatene måtte skrive sine grunnlover på nytt. De ville måtte rekonstrueres som 'nasjonalstater', og de ville måtte reformere sine internasjonale forbindelser.

Mye tyder på at det trengs sterkere overnasjonal styring, kontroll og samordning for å hindre fremtidige kriser. Den institusjonelle strukturen for dette er på plass i Europa, men det er motstand mot å avstå den nødvendige økonomiske suverenitet til EU.

Kutter i lønninger

Men mer integrasjon betyr ikke nødvendigvis slutten på neoliberal politikk. Det kan bety kun en union uten kompetanse til å drive omfordelingspolitikk. Hvis ikke fordypning av EU kobles

med ideen om et sosialt Europa, med en politikk som viderefører det beste fra de europeiske velferdsstater, vil sannsynligvis det europeiske integrasjonsprosjektet forbli ustabil.

Skremmebilde av en slik politikk ser vi i de nye tiltakene som er krevd satt i gang av EU og IMF for å kunne motta støtte fra krisepakken. De sikter ensidig på å få ned underskuddet. Kutt i lønninger, kutt i offentlig sektor, kutt i statlige støtteordninger er medisinen. Det er de svakeste, de arbeidsledige og vanlige lønnsbetalere som må betale prisen for finansspekulasjon og uvetting statlig finanspolitikk. Selv *The Economist*, som aksepterer at underskudd må kuttes og økonomiene må moderniseres, spør hva som kommer først: Økonomisk vekst eller opprør?